

Gravenallee en omgeving
Gravenallee 1 t/m 7 (ALM 314), 2 t/m 6 (ALM 251) 8,
10 (ALM 252), 12-14 (ALM 315)
Hofstraat 79 (ALM 254)
Kerkplein 1 t/m 9,
13 t/m 17 en 2 t/m 8 (ALM 17 t/m 21)
Kerkstraat 14, 13-15 (ALM 23)
Herengracht 2 t/m 24 (ALM 12)

Parkachtig gebied rondom 'huis Almelo', gelegen in het centrum van Almelo, ten oosten van de Grotestraat. De basis van het te beschermen gebied is een lanenstructuur aan drie zijden rondom het -met de achterzijde naar het centrum gekeerde- kasteel, met een drie kilometer lange as vanuit oostelijke richting (het grafelijke gebied) op het kasteel geprojecteerd. Andere elementen binnen het gebied zijn de tuin en gracht rond het kasteel met enkele aangrenzende percelen (met bebouwing en volkstuinten) en het Kerkplein met bebouwing.

Rond 1700 is bij het kasteel (gebouwd in 1662, o.a. in 1883 en 1908 verbouwd) een geometrisch park aangelegd met een uitgestrekte lanenstructuur. De huidige tuin naar ontwerp van J.D. Zocher is rond 1830 aangelegd in Engelse landschapsstijl. De graaf liet in deze periode zijn park rondom het kasteel uitbreiden in de richting van de stad, hetgeen mogelijk werd door het dempen van de bleken. Sinds de jaren '50 is de lange as van de Gravenallee doorsneden door de Van Rechteren Limpurgsingel, waardoor een grote barrière is ontstaan tussen het huis Almelo en het daarop georiënteerde grafelijke gebied.

Ter plaatse van het Kerkplein lag rond de N.H. kerk een begraafplaats, die in 1830 is gesloten en in 1880-1890 geruimd. De kerk is in oorsprong een slotkapel van de heren van Almelo; het koor is in 1493 gebouwd, het transept en schip in 1738.

Het te beschermen gebied betreft:

* de ca. 3 km. lange Gravenallee met dubbele bomenrij ten oosten van de Van Rechteren Limpurgsingel, tot aan de gemeentegrens bij het kanaal Almelo-Nordhorn, zonder aanliggende percelen

* de gehele Gravenallee ten westen van de van Limpurgsingel met het gebied daarbinnen:

- met inbegrip van de aangrenzende percelen tussen de singel en de allee; aan de noordzijde tot aan het tuincentrum, aan de zuidzijde tot aan de Hofstraat met inbegrip van het perceel Hofstraat 39 (huize Castello)

- vanaf het perceel van huize Castello wordt de zuidelijke grens gevormd door de noordzijde van de Hofstraat en bij het Schouwburgplein de bovenkant van het talud van de gracht

- aan de noordzijde met inbegrip van de aangrenzende percelen (perceel Gravenallee 10 en volkstuintjes) zodat voor een groot deel het Kerkepad de grens vormt, die vervolgens door het rijtje woningen Gravenallee 2-6 en Herengracht 2 t/m 24 loopt

- aan de westzijde loopt de grens langs de zuidzijde van de Götte door de bebouwing rondom het Kerkplein met inbegrip van de hoekpanden aan de Kerkstraat en vervolgens langs de westoever van het Kolkje.

Hoofdkenmerken

Parkachtig gebied met 18e eeuwse lanenstructuur, 19e eeuwse Engelse landschapstuin rondom het kasteel en het Kerkplein, een meer stedelijke aanvulling met 18e - 20e eeuwse bebouwing. De voorkvormige lanenstructuur met lange rechte as is aan beide zijden beplant met een dubbele rij monumentale bomen en is

een waardevol recreatiegebied dat direct aan het (winkel)centrum grenst en daarmee een bijzonder contrast vormt. In het gebied bevinden zich verschillende waardevolle panden met uitleenlopende functies (wonen, bijzondere functies)

Ankerpunten

*in het gebied

Rijksmonumenten: Huis Almelo, Gravenallee 1-7 (ALM 314), N.H. Kerk, Kerkplein 17 (ALM 18), Kerkplein 13, 15 (ALM 19-20)

Voorgestelde Rijksmonumenten (MSP): Theekoepel, bij Gravenallee (ALM 253), Hek en oranjerie bij huis Almelo (ALM 314 C, D), Gravenallee 12-14 (ALM 315), Herengracht 2 t/m 24 (ALM 12), Hofstraat 39 (ALM 254)

Gemeentelijke monumenten: Gravenallee 10, (ALM 252), Kerkplein 8 (ALM 21)

Overige MIPpanden: Kerkstraat 13-15 (Alm 23), Gravenallee 2 t/m 6 (ALM 251)

*in het omringende gebied

Voorgestelde Rijksmonumenten: Gravenallee 18 (Tolhuis ALM 459), Privebegraafplaats, Gravenbos (ALM 456)

Voorgestelde Gemeentelijke monumenten: Gravenallee 9 (ALM 458), Boershuisweg 1 (ALM 460)

In het omringende gebied wordt aan verschillende gebieden aandacht aan de ruimtelijke kwaliteit besteed:

-voor het gebied bij het Kolkje, de westelijke grens van het te beschermen gebied, is een beeldkwaliteitplan opgesteld

-het gebied grenst aan het op gemeentelijk niveau te beschermen gebied Doelenstraat en ligt nabij de Grotestraat, waarvoor een beeldkwaliteitplan is opgesteld

Beschrijving

Kasteelterrein met bebouwing, aan de noord-, oost-, en zuidzijde omgeven door de Gravenallee met gracht, met aan de oostzijde loodrecht op dit deel van de allee een ca. drie km. lange, rechte laan, georiënteerd op het centrum van het kasteel.

Aan beide zijden van de deels geasfalteerde, deels met klinkers bestratte Gravenallee een dubbele rij beuken/eiken; tussen de dubbele bomenrijen een onverhoogd voetpad.

1 De tuin rond het kasteel

De beplanting aan de door de Van Rechteren Limpurgsingel doorsneden allee loopt tot aan de kruising van lanen vlak voor het kasteelterrein. Een geel bestraat pad leidt vandaar via een 19e eeuwse zandstenen toegangshek naar het omgrachte kasteelterrein. Een gemetselde brug leidt naar het rechthoekige voorplein, waarna een tweede brug -in de as van de laan- toegang geeft tot het kasteel. Op het voorplein bevinden zich de bouwhuizen ter weerszijden van een ovaal grasperk met in het midden een rozenperkje met haag. In het grasperk staat een zandstenen zonnwijzer uit het begin van de 18e eeuw met monogram AVR. De gemetselde brugleuningen sluiten aan op gemetselde muren tussen brug en bouwhuizen. Het 17e eeuwse kasteel heeft een U-vormige plattegrond; de twee vooruitspringende armen richten zich naar het oosten. Het pand is over twee bouwlagen opgetrokken in bruine baksteen met speklagen en heeft een met grijze pannen gedekt schilddak. De entreepartij in het terugliggende middendeel met zandstenen pilasters en fronton.

Rondom de gracht een tuin in Engelse landschapsstijl met in grasvelden monumentale bomen, struiken (rododendrons) en slingerende paden en aan de noordzijde een oranjerie met de achtergevel gericht naar de omgaande gracht die langs de Gravenallee loopt. De oranjerie is rond 1830 verbouwd in neo-classicistische trant: een langgerekt wit gepleisterd pand van één bouwlaag onder plat dak met hoekrisalieten.

Aan de naar de binnenstad gekeerde achterzijde van het kasteel staan in de tuin veel hoge bomen; vanaf het Kolkje is het kasteel nauwelijks zichtbaar. Aan deze zijde (West) is de gracht rond het kasteelterrein breed en slingerend en niet door de Gravenallee begrensd, in tegenstelling tot de overige drie zijden.

2 Kerkplein/Herengracht

Aan de noordwestzijde ligt het ovaalvormige Kerkplein met centraal daarop de rondom vrijstaande kerk. Deze richt zich, met toren aan de westzijde, naar de Kerkstraat en de Grotestraat en ligt met de achterzijde (oost) naar het kasteel. Het plein is aan de zuid-, west- en deels de noordzijde begrensd door binnen de bescherming vallende bebouwing. Aan de noord- en oostzijde wordt het plein begrensd door een groene strook met bomen en struiken. Aan de noordzijde ligt naast pand nr. 8 een driehoekig parkeerterreintje met een ijzeren hek. Aan de oostzijde bevindt zich tussen kerk en kasteelterrein geen bebouwing.

Het profiel van het plein is bolvormig (met de kerk op het hoogste punt) en bestraat met rode en gele klinkers (de gele ter weerszijden van de kerk). Op het plein en voor de panden geen stoepen, verhogingen en meubilair, uitgezonderd een privé-stoepje met smeedijzeren erfscheiding, drie bomen aan de westzijde, enkele hardstenen paaltjes en lantaarns. De panden zijn met de voorgevel naar het plein gericht, uitgezonderd Kerkstraat 14, die geheel met de zijgevel aan het plein ligt. De panden zijn over één bouwlaag opgetrokken in bruine baksteen (1 witgepleisterd) onder kappen met zwarte pannen. Detaillering in witte kleuren, zoals plinten, gootlijsten en kozijnen. De kerk eveneens in bruine baksteen onder kap met zwarte pannen en met zandstenen detaillering. Aan de noordoostzijde van het plein bij de Herengracht twee zandstenen hekpijlers met vazen.

Aan de Herengracht, ten noorden van de gracht rond het kasteelterrein, een langgerekt bouwvolume met twaalf woningen, gebouwd in 1889. Het blok is over één laag opgetrokken in bruine baksteen onder een zadeldak met zwarte pannen met hoeklisenen en een plint in zandsteen. Detaillering in gele verblendsteen.

3 Gravenallee oostzijde

De binnen het gebied vallende percelen liggen ten noorden en ten zuiden van het westelijk deel van de 3 km. lange as, tussen de allee en de Van Rechteren Limpurgsingel.

Ten noorden van de as staat in een ruime tuin een kop-romp boerderij met de achtergevel naar het kasteel, met de voorgevel naar de rondweg gericht. De erfscheiding aan de Gravenallee bestaat uit een hek tussen pijlers van Bentheimer zandsteen.

De boerderij is in 1939 in traditionele trant gebouwd (naar ontwerp van Jan Jans) en opgetrokken in roodbruine baksteen met beschoten geveltoppen, onder een zadeldak met zwarte pannen. De meerruitsvensters zijn behangen met Almelo-luiken in rood, groen en wit.

Aan de zuidzijde van de as een open weide (deels met dierenparkje) en tegen de van Limpurgsingel een fraaie theekoepel. Deze is rond 1890 gebouwd in opdracht van Graaf van Rechteren Limpurg.

De noord-zuid gerichte dwarsas tussen de Gravenallee en de Hofstraat is georiënteerd op Huize Castello. De toegang tot het terrein met ruim grasveld en hoge bomen wordt gemarkeerd door twee gemetselde pijlers met zandstenen detaillering. Het grote, vrijstaande pand is rond 1900 in opdracht van de graaf voor zijn moeder gebouwd in eclectische trant, met aan de Hollandse neo-renaissance en aan de Chaletstijl ontleende elementen. Opvallend is het torentje met tentdak, net als de overige dakvlakken met leien gedekt. De in rode baksteen opgetrokken gevels zijn rijk versierd met verblendsteen en gepleisterde details.

4 Gravenallee noordzijde

Aan het westelijk einde van het noordelijke deel van de Gravenallee ligt een driedubbel woonhuis, rond 1910 gerealiseerd. De percelen liggen loodrecht op de allee en hebben voortuinen met smeedijzeren erfscheidingen. Het blok is over twee bouwlagen opgetrokken in bruine baksteen onder een kap met rode pannen en met detaillering in rode verblendsteen.

Ten oosten van dit bouwblok begint de dubbele laanbeplanting. Ten noorden van de allee vormen vervolgens volkstuinten een buffer tussen het grafelijk groengebied en de nieuwere bebouwing. De tuinen worden van de allee gescheiden door hegjes en hekjes. Vanaf de allee leidt het Kerkepad met beukenhaag naar die bebouwing en naar een woning (nr. 8, binnen het gebied) met hek als erfscheiding.

Tenslotte ten oosten van de volkstuinten een perceel met een vm. rentmeesterswoning uit ca. 1870: over één bouwlaag opgetrokken in bruine baksteen onder een zwart pannen dak, met een hoog opgaande middenpartij en gepleisterde lisenen. Rondom een ruime tuin.

De meest waardevolle en karakteristieke elementen:

- het parkachtige karakter met als drager de Gravenallee met twee dubbele rijen monumentale bomen rond het kasteel, een lange, rechte as tot aan het kanaal Almelo-Nordhorn en met de Engelse landschapstuin rond het kasteel
- het Kerkplein als waardevolle en gave stedelijk aanvulling hierop en als overgang naar het aansluitende stadscentrum
- de situering in het centrum van Almelo waardoor een bijzonder contrast tussen stad en natuur aanwezig is
- de aanwezigheid van monumentale en gave bebouwing op het Kerkplein en op de aansluitende percelen rond de Gravenallee, met als bijzondere objecten het huis Almelo en de N.H. kerk

Waardering

De Gravenallee met omgeving is van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- als voor Almelo karakteristiek en historisch zeer waardevol gebied
- als bepalend element in de ruimtelijke ontwikkeling van de stad Almelo
- vanwege de gaafheid van het gebied met 18e eeuwse lanestructuur, 19e eeuwse tuin rond het kasteel en het Kerkplein
- vanwege de aanwezigheid van veel waardevolle, monumentale en gave objecten en complexen
- vanwege de situering van het gebied in het centrum van Almelo

Gravenallee en omgeving

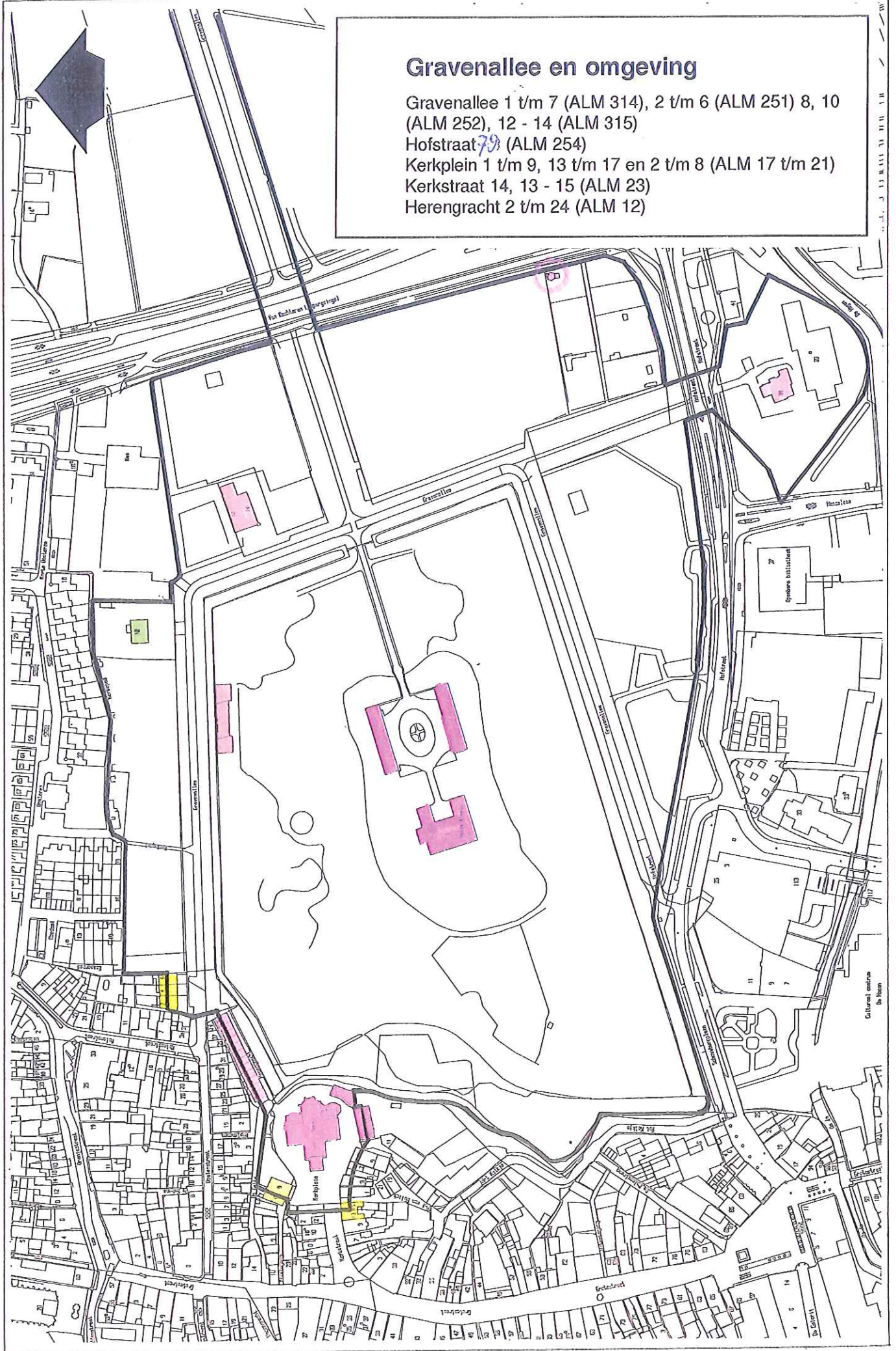
Gravenallee 1 t/m 7 (ALM 314), 2 t/m 6 (ALM 251) 8, 10
(ALM 252), 12 - 14 (ALM 315)

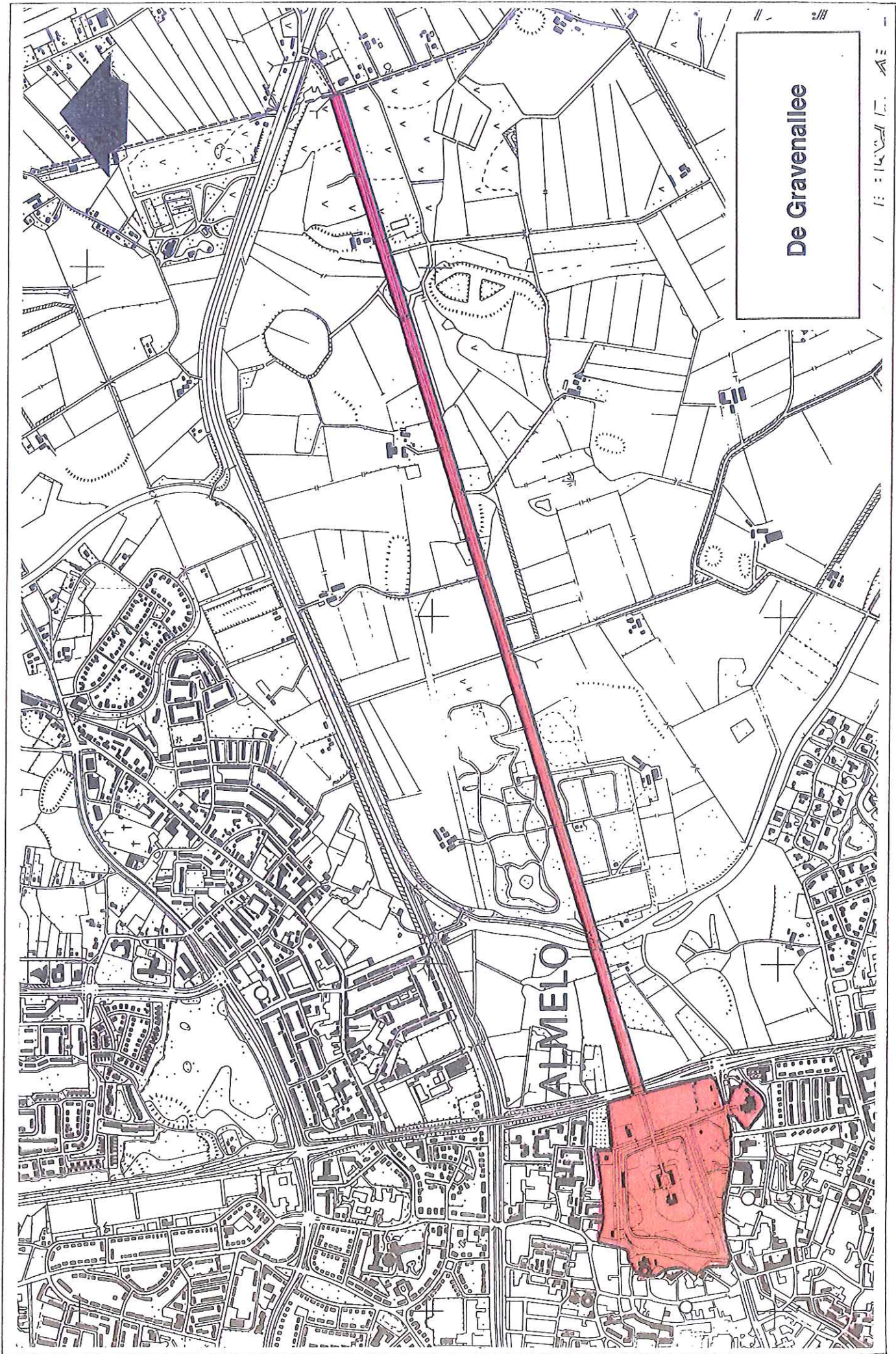
Hofstraat ⁷⁹ (ALM 254)

Kerkplein 1 t/m 9, 13 t/m 17 en 2 t/m 8 (ALM 17 t/m 21)

Kerkstraat 14, 13 - 15 (ALM 23)

Herengracht 2 t/m 24 (ALM 12)

De Gravenallee

ALMEELO